

Sakspapir

ArkivsakID 24/12661
Vår Saksbehandler Erik Johan Hildrum
Avdeling Arealplan

Permanent stengning av Rådhusplassen

Utvalg	Saksnummer	Møtedato
Formannskapet	189/24	11.12.2024
Kommunestyret	154/24	12.12.2024

Kommunestyret 12.12.2024

Vedtak:

Kommunestyret ber kommunedirektøren om å søke Statens vegvesen om vedtak for gågate-skilt for rådhusplassen. Kommunestyret ber også kommunedirektøren om å utarbeide en møbleringsplan, hvor gjenværende midler fra prosjektet avsettes til innkjøp av møblement til plassen.

Kommunestyret ber kommunedirektøren om å tilpasse gebyrene for utleie av Rådhusplassen, nå som Rådhusplassen er vedtatt permanent stengt for biltrafikk. Kommunedirektøren presenterer forslag til nye gebyrer og gebyrtakster til politisk behandling i januar 2025.

12.12.2024 Behandling i Kommunestyret

KS - møtebehandling:

Tilleggsforslag fra H, FrP og PP v/Yngve Sætre (H):

Kommunestyret ber om at Rådhusplassen stenges midlertidig for biltrafikk frem til 01.07.25, og at det gjøres en ny vurdering av stenging eller ikke i kommunestyremøtet i juni 2025. Kommunestyret mener effektene av stengt Rådhusplass må vurderes grundigere og i en bredere sammenheng. Vi ber kommunedirektøren innhente erfaringer med stengt Rådhusplass på følgende områder frem til juni 2025:

- Helhetlig trafikkavvikling, støy, trafiksikkerhet og parkering i sentrum
- Vinterdrift og snøbrøyting på Rådhusplassen og tilgrensede gater/veier
- Arrangementer og aktivitet på Rådhusplassen og i sentrum for øvrig
- Effekt på handel og næringsliv i sentrum

- Avvikling av kollektivtrafikk

Tilleggsforslag fra SP v/Arnfinn Uthus:

Kommunestyret ber kommunedirektøren om å tilpasse gebyrene for utleie av Rådhusplassen, nå som Rådhusplassen er vedtatt permanent stengt for biltrafikk. Kommunedirektøren presenterer forslag til nye gebyrer og gebyrtakster til politisk behandling i januar 2025.

Avstemming:

Ved alternativ avstemming mellom tilleggsforslag fra H, FrP og PP og formannskapets innstilling ble formannskapets innstilling vedtatt med 19 mot 16 stemmer (Yngve Sætre, Joakim Ekseth, Siv Lena Birkheim, Nils Richard Melby, Steinar Jensen, Arne Johan Sigstad, Jan Eirik Krey - H, Dag Martin Bakken, Rune Rindalsholt, Stein Gunder Olsen - FrP, Turid Olsen, Rune Marius Hermansen, Stig Wolfgang Jørgensen - PP, Vidar Skaret - ND, Martin Grønbekk Moen - V, Jan Arild Lindstad - INP).

Tilleggsforslag fra SP vedtatt med 34 mot 1 stemme (Rune Rindalsholt - FrP)

Formannskapet 11.12.2024

Vedtak:

Formannskapets innstilling til kommunestyret 12.12.2024:

Kommunestyret ber kommunedirektøren om å søke Statens vegvesen om vedtak for gågate-skilt for rådhusplassen. Kommunestyret ber også kommunedirektøren om å utarbeide en møbleringsplan, hvor gjenværende midler fra prosjektet avsettes til innkjøp av møblement til plassen.

11.12.2024 Behandling i Formannskapet

FSK - møtebehandling:

Sektorsjef Leiv A. Schulstad - teknikk og miljø, orienterte om kostnader for snøbrøyting av rådhusplassen.

Endringsforslag fra Yngve Sætre (H) på vegne av H, Frp og PP:

Kommunestyret ber om at Rådhusplassen stenges midlertidig for biltrafikk frem til 01.07.25, og at det gjøres en ny vurdering av stenging eller ikke i kommunestyremøtet i juni 2025. Kommunestyret mener effektene av stengt Rådhusplass må vurderes grundigere og i en bredere sammenheng. Vi ber kommunedirektøren innhente erfaringer med stengt Rådhusplass på følgende områder frem til juni 2025:

- Helhetlig trafikkavvikling, støy, trafiksikkerhet og parkering i sentrum
- Vinterdrift og snøbrøyting på Rådhusplassen og tilgrensede gater/veier
- Arrangementer og aktivitet på Rådhusplassen og i sentrum for øvrig
- Effekt på handel og næringsliv i sentrum

Avvikling av kollektivtrafikk

Avstemming:

Ved alternativ avstemming mellom kommunedirektørens innstilling og Sætres (H) endringsforslag på vegne av H, FrP og PP ble kommunedirektørens innstilling vedtatt med 5 mot 4 stemmer (Yngve Sætre -H, Joakim Ekseth - H, Dag Martin Bakken - FrP og Turid Olsen - PP).

Kommunedirektørens innstilling

Kommunestyret ber kommunedirektøren om å søke Statens vegvesen om vedtak for gågate-skilt for rådhusplassen. Kommunestyret ber også kommunedirektøren om å utarbeide en møbleringsplan, hvor gjenværende midler fra prosjektet avsettes til innkjøp av møblement til plassen.

Utredning

Bakgrunn

Kommunestyret vedtok i oktober 2022 at det skulle settes av 5 millioner til utvikling av en forbedret rådhusplass. Målet var at rådhusplassen skulle bli et enda bedre arrangementssted og byrom for aktivitet, samtidig som at trafikken skulle gå over plassen. Basert på dette ble det gjennomført en mindre reguleringsendring, som ble vedtatt av formannskapet 06.09.2023 og som legger til rette for et sambruksområde (shared space). Som del av prosessen ble det besluttet at eksisterende vann- og avløpsledninger i grunnen skulle rehabiliteres gjennom selvkostmidler.

Schølberg og Tombre ble kontrahert til å prosjektere og utføre opparbeidelsen av rådhusplassen, og arbeidet med dette pågikk sommeren 2024. Rådhusplassen, med unntak av møblering, ble ferdigstilt på høsten. Før ferdigstillelsen av plassen ba formannskapet, som var styringsgruppe for prosjektet, kommunedirektøren om å utrede muligheten for å stenge plassen permanent for biltrafikk. Rådhusplassen er midlertidig stengt for biltrafikk og det er satt ut midlertidig møblering i påvente av vedtak om plassen skal være stengt for biltrafikk eller ikke. Vedtaket for dette ligger til grunn for hvordan rådhusplassen skal skiltes og hvilke trafikkregler som skal gjelde for plassen.

Offentlige myndigheter, kommunale råd, grunneiere, nødetater og næringslivet er varslet direkte med mulighet for å komme med merknader til en eventuell permanent stenging. Kommunen har mottatt 12 merknader til dette.

Kommunedirektøren anbefaler at man ikke åpner plassen for biltrafikk, men søker vegvesenet om å skilte med gågate-skilt. Kommunedirektøren vurderer at en permanent stenging kan bidra til et mer attraktivt byrom og er et godt byutviklingsgrep. Skiltingen er reversibel og plassen kan åpnes for trafikk på sikt ved behov.

Rådhusplassen – hensikt og planstatus

Formannskapet vedtok en reguleringsendring for rådhusplassen i september 2023. Rådhusplassen er regulert til gatetun (o_GT) og torg (O_T), som sammen danner et byrom hvor prinsipper for sambruksområde gjelder. Formålet for gatetun tilsvarer arealet for sambruk, hvor blandet trafikk tillates, og formål for torg angir arealene som skal være bilfrie. Plankartet definerer klart hvor blandet trafikk tillates, men selv om det er to forskjellige formål skal hele arealet opparbeides slik at det oppfattes som et sammenhengende byrom. I planen er det satt rammer for materialbruk, dekke og møblering slik at plassen skal være lesbar for alle trafikantene over plassen. Planen har tatt høyde for at plassen både skal være et arrangementssted, byrom for aktivitet og opphold i hverdagen og transportåre for alle trafikanter, men hvor myke trafikanter får en høyere prioritet enn tidligere.

Et av hovedmålene med planen var å oppgradere plassen slik at den fungerer bedre under arrangementer. Rådhusplassen er byens storstue og svært viktig ved større arrangementer. For å heve kvaliteten som arrangementssted er nå plassen trinnfri, møbleringen skal være flyttbar og det er lagt trekkerør for strøm under plassen for å hindre løse kabler på bakkeplan. Det var også et mål om at plassen skulle kunne tas hyppigere i bruk og bedre tilrettelagt for å stenge biltrafikk, både på kort og på lengre sikt. Dette er løst med pullerter i hver ende av plassen, som er flyttbare.

Tidlig i planprosessen ble kollektivtrafikk løftet opp som tema, hvor det før var tosidig bussholdeplass ved rådhuset. Innlandstrafikk ønsket ikke uforutsigbarheten ved at plassen tidvis er stengt for trafikk og meldte tidlig deres ønske om å legge om bussruta permanent til

Elvarheimgata. Med krav om universell utforming var det også en stor utfordring å legge til rette for busstopp på plassen da det var behov for en trinn- og terskelfri plass. Innlandstrafikk la derfor om ruta og det ble forsøkt med nytt busstopp utenfor tinghuset. Etter Innlandstrafikks oppfatning var det såpass få av- og påstigninger på rådhusplassen at det ikke var prekært med en erstatning. Kommunen på sin side ønsket et prøveprosjekt, men tilbudet var ikke populært nok til at det ble satt i stand er permanent stopp. Per i dag er det derfor ikke busstopp mellom Kremmertorget og Torvet.

Rådhusplassen inngår i en større sammenheng og er et av flere byrom i Leiret. En ønsket konsekvens var at biltrafikken over plassen ble redusert for å øke attraktiviteten for opphold og aktivitet samtidig som at myke trafikanter fikk mer plass. I planen er det derfor tatt høyde for høyere trafikk i øvrige bygater.

Gjeldende plan legger til rette for et sambruksområde som kan stenges for biltrafikk både over korte og lengre perioder, alt fra å stenge én lørdag til å ha stengt i flere måneder. Planen gir derfor kommunen stor valgfrihet i hvordan plassen skal fungere. Kommunedirektøren har derfor ikke sett behov for å omregulere eller oppdatere plangrunnlaget, men at det er tilstrekkelig at det tas beslutning rundt skilting og trafikkregulering.

Merknader til permanent stenging

Kommunen har mottatt 12 merknader til vurdering om å stenge rådhusplassen permanent. Disse er oppsummert og kommentert i eget notat vedlagt saken. Av de som har kommet med merknader er det delte meninger om man bør stenge plassen permanent og det reises en god del spørsmål rundt andre forhold. Vegvesenet, fylkeskommunen, Eldrerådet og Ungdomsrådet er tydelige på at de mener rådhusplassen bør stenges for biltrafikk permanent. Administrasjonen presenterte planene for Ungdomsrådet i møte 21.11.2024, hvor mange av medlemmene løftet fram at det er befriende med et byrom hvor det ikke er biltrafikk, og hvor det ellers i Storgata er vanskelig å ferdes på grunn av mye biltrafikk, spesielt som syklist.

Elverums næringsforening og Elverum Handelstands Forening uttaler seg positivt til at Elverum har fått et flott byrom, men har noen betenkeligheter rundt andre forhold i samme området. Næringsforeningen mener ordningen så langt med stenging for biltrafikk har fungert, men trekker fram kollektivtilbud, viktigheten av dialog med næringsdrivende og kommende ATP-prosess. Elverum Handels forening er ikke direkte negative til en permanent stenging, men trekker fram om konsekvensene av dette (økt trafikk i St. Olavs gate og Elvarheimgata) er ønskelig. De viser også til forslaget for enveiskjøring på den nordre delen av Storgata og at dette vil påvirke handelen i området negativt. Elvarheim Utbygging mener plassen ikke bør stenges og påpeker et parkeringsbehov i byen og har lagt ved skisser med parkeringshus i Elvarheimparken. Storgata 12 AS er også imot en stenging av plassen og hevder at det ikke er behov for å gjøre tiltak som er til fordel for syklistene. Det kan til dels synes som en generell bekymring av at tiltak som nedprioriterer bilisten er negativt for næringsdrivende.

Midt-Hedmark Brann- og Redningsvesen har uttalt seg i saken hvor det bes om at de involveres i arbeidet med møbleringsplan, slik at sikkerheten og tilgjengeligheten er ivaretatt.

Mange av merknadene og spørsmålene som reises gjelder ikke forhold som direkte berøres av permanent stenging. Mange av merknadene påpeker forhold som enten ble besluttet når

plassen ble regulert på nytt eller er generelle innspill til andre forhold. Dette gjelder for eksempel parkeringsplasser og kollektivtrafikk.

Vurdering

Trafikkavvikling og trafiksikkerhet

En direkte konsekvens av permanent stenging er at kjøremønsteret i Leiret endres noe. Kjørende må velge alternative ruter, hvor det er St. Olavs gate og Elvarheimgata, samt mindre sidegater, som belastes mest som følge av dette. Etter kommunedirektørens skjønn er dette kurant. Elvarheimgata har god kapasitet og det er lite konfliktpunkter langs gata. St. Olavs gate er noe smal på enkelte strekninger (mellom kantparkeringene), men er bred nok for at to biler møtes. Som konsekvens av økt trafikk i St. Olavs gate og Borgengata bør det vurderes ny gatebelysning i St. Olavs gate hvor man har Elverumsarmaturen. Denne gir gitt lite lys og bør skiftes ut når det foreligger midler. Borgengata, som er sidegaten mellom St. Olavs gate og Storgata, forventes at også har fått økt trafikk. Denne gata er noe smal og det er noe utfordring med snølagring etter at Elvarheimparken er mindre tilgjengelig. Kommunedirektøren vurderer derfor å gjøre Borgengata enveiskjørt. Forholdene i St. Olavs gate og Borgengata anses ikke som såpass utfordrende at permanent stenging av rådhusplassen ikke kan gjennomføres.

Kommunedirektøren vurderer det som positivt at kjørende, som ikke har målpunkt midt i Leiret, kjører utenom Storgata og at da Elvarheimgata er et godt alternativ for gjennomgangstrafikken. Dette vil også kunne være positivt for Storgata i nord, hvor en lavere trafikkmengde gir fordeler for gående og syklende. Etter kommunedirektørens syn er det lite hensiktsmessig å lede gjennomgangstrafikk gjennom den viktigste bygaten i Leiret.

Ved permanent stenging vil myke trafikanter gis en enda høyere prioritet enn ved et sambruksområde. Fram til rådhusplassen ble opparbeidet var det ikke tilsvarende byrom i Leiret, et byrom som er forbeholdt myke trafikanter hvor man kombinerer både ferdsel og aktivitet. Dette bekreftes av Ungdomsrådet som mener det er fint med et sentralt byrom for myke trafikanter og hvor man ikke må ta hensyn til bilister. En permanent stenging vil kunne påvirke hvordan plassen brukes til vanlig, hvor én trafikantgruppe ikke er del av logistikken. Uten bilister over plassen vil myke trafikanter ha mer plass både for ferdsel og opphold. Ved skilting for gågate må derimot syklister hensynta gående i større grad, men i en hverdags situasjon er dette uproblematisk på et så stort areal.

Kollektivtrafikken trekkes frem i flere av merknadene. Både med tanke på dagens trasé og manglende bussholdeplass i nærheten av rådhuset. Dette er et forhold som ikke påvirkes av om rådhusplassen stenges for biltrafikk eller ikke. Innlandstrafikk har besluttet at de ønsker å kjøre Elvarheimgata, og dette er noe de har ønsket uavhengig av planen. Merknader som gjelder ønske om nytt busstopp, som erstatning for de som var ved rådhusplassen, kan jobbes videre med selv om rådhusplassen stenges for biltrafikk.

Planen for rådhusplassen legger opp til et sambruksområde og det er ikke foretatt endringer i plangrunnlaget. Dette innebærer at plassen kan åpnes for trafikk på sikt, dersom det skulle være et behov eller ønskelig. Skilting av plassen er reversibelt. Dersom det på sikt skulle være behov for å åpne plassen for trafikk igjen gjøres dette gjennom nytt skiltvedtak, styring av biltrafikken gjennom møblement og beplantning og pullertene fjernes.

Kommunedirektøren vurderer at øvrig vegnett har kapasitet til økt trafikk som følge av permanent stenging av rådhusplassen og at trafikkavviklingen har fungert godt de månedene plassen har vært stengt.

Barn og unge

For barn og unge vurderes det som positivt å ha rådhusplassen permanent stengt for biltrafikk. Et sambruksområde betinger at ansvaret fordeles på alle trafikanter, men hvor kjørende må ta ekstra hensyn. For at et sambruksområde skal fungere må plassen være lesbar og dermed møbleres slik at alle trafikanter forstår hvordan ferdsel skal løses og farten på bilister må være lav. For barn og unge, som ikke har utviklet en modenhet i trafikkforståelse, kan dette være en utfordring. For barn og unge vil det utvilsomt være enklere å ferdes og oppholde seg på et areal som er bilfritt. Koblingen mellom parken og biblioteket blir sterkere og tryggere. Ungdomsrådet vedtok enstemmig at de ikke ønsker at plassen åpnes opp for kjørende.

Kommunedirektøren vurderer at rådhusplassen blir et tryggere byrom for barn og unge uten biltrafikk.

Handel

Av merknadene synes det at en del av de næringsdrivende er skeptiske til å legge til rette for mindre biltrafikk og flere påpeker at tilgjengeligheten er viktig for handel og næring. Elvarheim Utbygging og Storgata 12 AS er direkte negative til permanent stenging av rådhusplassen, mens Elverum Handelsstands Forening er blant annet bekymret for at den søndre delen av Storgata og Leiret blir mindre attraktivt når Storgata deles i to. I mindre byer er det som oftest flere som bruker bil enn i større byer, og de fleste handelsreiser tas med bil. I Elverum er personbiltrafikken relativt høy, hvor 70 % av reiser tas med bil. Kommunedirektøren kan derfor forstå at næringen påpeker tilgjengelighet for bilisten og behovet for parkering. Det er for øvrig en trend hvor kjøpesentre i sentrum tar markedsandeler fra sentrumshandel (generelt for landet), som legger press på sentrumshandelen. Hvor attraktiv en gate er for handel er sammensatt og påvirkes av flere forhold og trender, og bilistens tilgjengelighet er kun én av mange forhold som påvirker sentrumshandelen.

Gjennom forskning og undersøkelser er det gjort funn som bekrefter at tilgjengelighet er viktig for sentrumshandel. Det er derimot kun én av suksesskriteriene for et levende sentrum. Tilgjengelighet må kombineres med attraktivitet for at folk skal velge å reise til sentrum i stedet for andre steder. Tilgjengelighet for bilister er altså ikke tilstrekkelig for å skape en levende handelsgate eller miljø. Transportøkonomisk institutt (TØI) skriver i sin rapport *Kunnskapsstatus Handel, tilgjengelighet og bymiljø i sentrum* (TØI Rapport 1400/2015) innledningsvis at

«Sentrumsbrukerne setter pris på bilfrie byrom og gode gåmiljøer. Prosjekter som gir bedre gåmiljø i sentrale deler av sentrum bidrar til å øke befolkningens bruk av disse områdene og til å styrke handelen».

Deres funn sier også at «sentrumsbrukerne setter pris på kvaliteter som fine bygninger, stemning og atmosfære, trær, bilfrie gater og torg, mennesker og liv. Brukerne oppholder seg mest i bilfrie byrom med aktive fasader». Bilister handler ofte i gjennomsnitt for mer per handletur, mens andre trafikanter handler gjerne oftere og dermed legger igjen mer penger per måned/år.

Basert på kunnskapen rundt hva som gir handelsdyktige sentrum vurderer kommunedirektøren at en permanent stenging av rådhusplassen er i tråd med mål om en mer attraktiv by for folk. Dersom tilgjengelighet for bilister og parkering vektlegges i stor grad vil dette kunne gå utover attraktiviteten og dermed svekke handelen. Elverum

byområde ligger godt til rette for å øke både sykkel, gange og kollektiv og man bør arbeide strategisk for å øke denne andelen trafikanter framfor bilister i Leiret. Å få redusert bilbruken og økt andelen myke trafikanter har vist seg positivt for sentrumshandel ved at bedre tilgjengelighet og forhold for gående gir økt omsetning, færre ledige lokaler og høyere leiepriser.

Møblering

Per i dag er rådhusplassen møblert med benker som er flyttet fra andre steder. Dette er en midlertidig løsning i påvente av vedtak om biltrafikk skal tillates eller ikke. Møblering av plassen er svært viktig og hvordan plassen møbleres er avhengig av om plassen kun er for myke trafikanter eller ikke. Dersom det tillates kjøring over plassen skal møbleringen bidra til å holde hastigheten nede og gjøre plassen lesbar. Av prosjektmidlene gjenstår det ca. 350 000,- ink. mva (regnskapstall pr. 28.11.24). Kommunedirektøren anbefaler at disse midlene benyttes til innkjøp av møbler og beplantning.

Dersom plassen stenges permanent er det viktig at nødeter har adkomst inn til plassen. Ved en nødsituasjon er det tilstrekkelig med arealer for å kjøre på sidene av pullertene og brannvesenet har fått nøkler til pullertene slik at de kan fjernes ved behov. Brannvesenet vurderer at det ikke gir ulemper ved en permanent stenging, men ønsker å uttale seg om møblering slik at sikkerheten er ivaretatt.

Arrangementer og bruken av plassen

En fordel med permanent stengt rådhusplass er at terskelen for å leie plass kan bli lavere og at det oftere kan være små og store arrangementer på plassen. Spesielt små aktiviteter kan bli mer aktuelt når man ikke trenger å stenge en hel gate, men kun tar i bruk deler av et byrom. Dette er også positivt for biblioteket som kan trekke seg ut på plassen og fremme sin funksjon i byen. Ved permanent stenging vil koblingen mellom rådhuset og parken bli enda mer styrket hvor myke trafikanter kan ferdes fritt uten å ta hensyn til biler. Dette vil være positivt for barnehager og barneskoler som er besøkende av både parken og biblioteket.

Pullertene er flyttbare og kan fjernes ved behov for nyttekjøring.

Kommunedirektøren vurderer at en permanent stenging av plassen styrker byrommets funksjon som arrangementsplass og aktivt byrom, spesielt med tanke på utleie av mindre deler av plassen.

Drift og økonomi

Vinterdrift av en plass har en noe høyere kostnad enn driften av en gate. Vintervedlikehold for en permanent stengt rådhusplass er beregnet til 92 725,- per år. Til sammenligning vil kostanden med drift av plassen med bilkjøring være ca. 15000,-.

Ve en Hyppigere arrangementer (både små og store) gir noe merarbeid for sektor for kultur som har ansvaret for utleie og oppfølging. Dette må håndteres med egne ressurser og det er usikkert på dette tidspunktet i hvor stor grad det vil skape merarbeid.

Konklusjon

Kommunedirektøren vurderer at det er flere positive enn negative effekter ved en permanent stengt plass. Det vurderes også som positivt at et større byrom forbeholdes myke trafikanter, aktivitet og opphold. Terskelen for å leie plass vil kunne være lavere, noe som er positivt. Kommunedirektøren anbefaler at kommunen søker om skilting av gågate og at rådhusplassen er stengt for biltrafikk.

